

1

Škarniki in lunji

// Dejan Bordjan

Škarniki (*Milvus*) in lunji (*Circus*) so srednje velike ujede z dolgimi in srednje ozkimi perutmi ter dolgim repom. Oba rodova pogosto letita nizko in lovita male sesalce. Navadno aktivno letata in le poredkoma uporabljata termične vetrove. Skupna jima je tudi vezanost na mokrišča, ki so običajno del njunega gnezditvenega teritorija. Značilnost obeh rodov so skupinska prenočišča v negnezditvenem času. Škarniki za prenočevanja izbirajo drevesa, lunji pa trstičja ter nepokošene dele različnih tipov travnišč.

Tako v Evropi kot pri nas se pojavljata dve vrsti škarnikov. Zaradi maloštevilnih opazovanj sta pri nas slabše poznani. Obema ustreza mozaična krajina s prepletom odprtega sveta, gozdičkov in mokrišč. V svoj gnezditveni prostor zelo radi vključita smetišča, kjer se aktivno prehranjujeta. Črni škarnik (*M. migrans*) je številčnejša vrsta in v primerjavi z rjavim sorodnikom z okoli desetimi pari tudi reden gnezdilec Slovenije. Za srednjo Evropo je značilno kolonijsko gnezdenje, pri nas pa gnezdi zgolj posamično v mozaični kulturni krajini v bližini večjih rek ali mokrišč in pogosto daleč od naselij. Rjavi škarnik (*M. milvus*) je pri nas redkejša vrsta, ki se redno v malem številu pojavlja med selitvijo, izjemoma pa tudi pozimi. Če izvzamemo nekaj gnezditveno sumljivih podatkov, pri nas ne gnezdi.

Za lunje je značilen počasen let tik nad tlemi z rahlo privzdignjenimi perutmi, zato jih pogosteje opazujemo s hrbtne kot s trebušne strani. Nad polji, travniki in trstičji lovijo male sesalce in ptice. V Sloveniji se pojavljajo štiri vrste lunjev. Najpogostejši je rjavi lunj (*C. aeruginosus*), ki edini izmed lunjev pri nas tudi gnezdi. Od drugih lunjev se loči po tem, da nima bele trtične proge. Med selitvijo je pri nas pogost in ga lahko opazujemo nad odprto krajino po vsej Sloveniji. Neredko je opazovan tudi v visokogorju. Na nekaterih območjih lahko opazujemo tudi

več rjavih lunjev skupaj, kako počasi prečesavajo polja in iščejo plen. Še več se jih lahko zbere na skupinskih prenočiščih. Rjavi lunj najraje gnezdi v mokriščih, kjer si zgradi gnezdo v večjem sestoju trstičja. Pri nas gnezdi neredno v severovzhodnem delu države. Čeprav je bolj ali manj ptica toplega dela leta, se pri nas pojavlja tudi pozimi. Po pogostosti in številčnosti rjavemu sledi pepelasti lunj (*C. cyaneus*). V Sloveniji ga lahko vidimo med septembrom in majem, glavnina opazovanj pa je med oktobrom in marcem. Prezimuje na večjih odprtih ravinah po celotni Sloveniji. Največ jih lahko opazujemo na Cerknškem jezeru in Ljubljanskem barju. Zaradi pozne jesenske in zgodnje spomladanske selitve (glavnina selitve je v drugi polovici novembra in v začetku marca) je pogosto spregledan. Močvirski lunj (*C. pygargus*) je izumrla gnezdilka Slovenije. Še v prvi polovici prejšnjega stoletja je neredno gnezdil na Ljubljanskem barju. Zaradi poslabšanja gnezditnega habitata je nehal gnezdit. Pri nas se pojavlja med spomladansko selitvijo med sredino aprila in sredino maja. Jeseni je manj številen, višek pa doseže v avgustu. Stepski lunj (*C. macrourus*) je z manj kot desetimi podatki redka ptica Slovenije. Njegova selitvena pot do Afrike le delno doseže tudi Slovenijo. Z večjim številom opazovalcev, boljšimi priložniki ter uporabo fotografij se bo število opazovanj te vrste pri nas verjetno povišalo.

Samci lunjev nam pri prepoznavanju v dobrih razmerah ne bi smeli delati prevelikih težav. Samice in mladostne osebe pa zaradi velike podobnosti težko razlikujemo med seboj. Največji problem je med koncem marca in v aprilu, ko se pojavljajo vse tri vrste »belotrtičnih« lunjev. Samice so si zelo podobne in je za zanesljivo ločevanje potrebna velika mera pozornosti na podrobnostih. Za nameček so še zelo podobnih velikosti.

Veliko sreče pri opazovanju!

1: Redka vrsta pri nas, rjavi škarnik (*Milvus milvus*), se redno pojavlja med selitvijo, izjemoma pa tudi pozimi. V letu so vidne njegove kontrastne bele lise na perutih in dobro izraženi »prsti«.
foto: Dejan Bordjan